

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทยจากกฤตภาคในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในจังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อรวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมไทยที่ปรากฏในกฤตภาคภายในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย จากกฤตภาคภายในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดลำปาง

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้จากการจัดทำกฤตภาค ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย ในสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดลำปาง ได้แก่ ห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคลำปาง และสถาบันวิจัยวิทยาลัยโยนก ซึ่งขนาดของข้อมูลที่นำมาศึกษา ได้กำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมเนื้อหาสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทยจากกฤตภาค ตั้งแต่เดือน มกราคม 2540 ถึงเดือนมิถุนายน 2541 จำนวน 800 ชิ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้สร้างตารางวิเคราะห์ เนื้อหาสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย เพื่อบันทึกความถี่ของข้อมูล ลงในตารางดังกล่าว ซึ่งจะประกอบด้วย ชื่อหัวเรื่องที่มีผู้วิจัยได้กำหนดตามกฎเกณฑ์การกำหนดหัวเรื่องของงานห้องสมุด ดังนี้

- ก. จำแนกตามประเภททรัพยากร
- ด้านทรัพยากรที่ดิน
 - ด้านทรัพยากรป่าไม้
 - ด้านทรัพยากรน้ำ
 - ด้านทรัพยากรสัตว์ป่า
 - ด้านทรัพยากรสัตว์น้ำ
 - ด้านทรัพยากรพลังงาน
 - ด้านการท่องเที่ยว
 - ด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม
 - ด้านปรากฏการณ์ (เอลนีโน)
 - ด้านประชากร
 - ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
 - ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

- ข. จำแนกตามพื้นที่
- ค. จำแนกตามเวลา
- ง. จำแนกตามเหตุการณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากกฤตภาค ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย จากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในจังหวัดลำปาง จำนวน 2 แห่งคือ ห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคลำปาง และห้องสมุดสถาบันวิจัยวิทยาลัยโยนก โดยการจำแนกหมวดหมู่กฤตภาคและให้หัวเรื่อง ตามกฎเกณฑ์การกำหนดหัวเรื่องของงานห้องสมุด จากนั้นแยกเพิ่มข้อมูลตามลำดับหัวเรื่อง ภายได้ 12 หัวเรื่อง และเก็บข้อมูลโดยใช้ตารางวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากกฤตภาคตามลำดับหัวเรื่องในแต่ละแฟ้ม โดยการอ่านเพื่อสรุปใจความสำคัญของแต่ละบทความในแต่ละหัวเรื่องและใช้วิธีการนำเสนอโดยการพรรณนาตลอดจนโยงความสัมพันธ์ตามหัวเรื่องของการจัดหมวดหมู่

ในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายปริมาณเนื้อหาสิ่งแวดล้อมไทยจากกฤตภาคในแต่ละหัวเรื่อง ใช้การระบุความถี่และคำร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย เรื่อง การประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย จากกฤตภาคในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในจังหวัดลำปาง สรุปได้ 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สรุปปริมาณเนื้อหาทั้งหมดของสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย จากกฤตภาค ตั้งแต่เดือนมกราคม 2540 ถึงเดือนมิถุนายน 2541

ปริมาณเนื้อหาทั้งหมดของสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทยที่ปรากฏในกฤตภาคของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดลำปาง ตั้งแต่เดือน มกราคม 2540 ถึงเดือนมิถุนายน 2541 ซึ่งประกอบด้วยหัวเรื่องทางด้านสิ่งแวดล้อมจำนวน 12 หัวเรื่อง ได้แก่ ทรัพยากรที่ดิน ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรสัตว์ป่า ทรัพยากรสัตว์น้ำ ทรัพยากรพลังงาน การท่องเที่ยว มลพิษ สิ่งแวดล้อม เอลนิโน ประชากร การจัดการสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้ง 12 หัวเรื่อง มีกฤตภาครวมทั้งสิ้น 800 ชิ้น มีกฤตภาคทางด้านทรัพยากรป่าไม้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 มีจำนวน 217 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 27.12 รองลงมาคือ ด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม จำนวน 140 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 17.5 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 101 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 12.62 ด้านการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม จำนวน 83 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 10.37 ด้านการท่องเที่ยวจำนวน 54 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 6.75 ด้านทรัพยากรสัตว์ป่า จำนวน 51 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 6.37 ด้านทรัพยากรน้ำ

จำนวน 48 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 6 ด้านทรัพยากรพลังงาน จำนวน 40 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 5 ด้านทรัพยากรสัตว์น้ำ จำนวน 32 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 4 ด้านปรากฏการณ์เอลนีโน จำนวน 20 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 2.5 ด้านทรัพยากรที่ดิน จำนวน 9 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 1.12 และน้อยที่สุดคือ ด้านประชากร จำนวน 5 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 0.65

เดือนที่จัดทำกฤตภาคทางด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด คือ เดือนมิถุนายน 2540 จำนวน 152 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 19 ของกฤตภาคทั้งหมด รองลงมาได้แก่ เดือน กรกฎาคม 2540 จำนวน 101 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 12.62 เดือนกุมภาพันธ์ 2541 จำนวน 61 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 7.62 เดือนธันวาคม 2540 จำนวน 47 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 5.87 เดือนพฤศจิกายน 2540 จำนวน 45 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 5.62 เดือนมกราคม 2541 จำนวน 40 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 5 เดือนตุลาคม 2540 จำนวน 39 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 4.87 เดือนกันยายน 2540 จำนวน 38 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 4.25 เดือนสิงหาคม 2540 จำนวน 37 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 4.62 เดือนมิถุนายน 2541 จำนวน 35 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 4.37 เดือนมีนาคม 2541 จำนวน 31 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 3.87 เดือนพฤษภาคม 2540 จำนวน 28 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 3.5 เดือนเมษายน 2540 จำนวน 27 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 3.37 เดือนมกราคม 2540 จำนวน 25 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 3.12 เดือนเมษายน 2541 จำนวน 24 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 3 เดือนพฤษภาคม 2541 จำนวน 24 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 3 และน้อยที่สุดคือ เดือนกุมภาพันธ์ 2540 จำนวน 23 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 2.87 และเดือนมีนาคม 2540 จำนวน 23 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 2.87

ตอนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทยจากกฤตภาค ตั้งแต่เดือน มกราคม 2540 ถึงเดือน มิถุนายน 2541

การวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย จากกฤตภาคที่ปรากฏในห้วงสมุด สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดลำปาง ตั้งแต่เดือนมกราคม 2540 ถึงเดือน มิถุนายน 2541 ประกอบด้วย หัวเรื่องทางด้านสิ่งแวดล้อมจำนวน 12 หัวเรื่อง ได้แก่ ทรัพยากรที่ดิน ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรสัตว์ป่า ทรัพยากรสัตว์น้ำ ทรัพยากรพลังงาน การท่องเที่ยว มลพิษ สิ่งแวดล้อม เอลนีโน ประชากร การจัดการสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

ทรัพยากรที่ดิน ได้กล่าวถึง การบุกรุกที่ดินป่าสงวนที่ดินสาธารณะประโยชน์และที่ดินว่างเปล่า เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของนายทุนและผู้มีอิทธิพล โดยการนำไปสร้างโรงแรม รีสอร์ท สนามกอล์ฟ เป็นต้น ปัญหาการใช้ที่ดินไม่ถูกวิธี ขาดการบำรุงรักษา ขาดความเข้าใจในธรรมชาติและขาดการวางแผนการใช้ที่ดิน ปัญหาการทำไร่เลื่อนลอย กรมพัฒนาที่ดินได้มีนโยบาย หรือแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาที่ดิน เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีที่ทำกินดีขึ้น ได้แก่ การ

ปลูกพืชคลุมดิน โดยใช้พืชตระกูลถั่ว การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดิน และการทำไถนาสวนผสม หรือการทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ เพื่อให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมบูรณ์

ทรัพยากรป่าไม้ ได้กล่าวถึงประเภทป่าไม้ในประเทศไทย รวมทั้งสถานการณ์ป่าไม้ของประเทศ โดยภาพรวม ได้แก่ การบุกรุกการทำลายป่าไม้ การส่งเสริมให้มีการปลูกป่า การปลูกป่าทดแทน ความเชื่อในเรื่องการดูแลป่าไม้ของชุมชน ป่าไม้ - มติวังน้ำเขียว ป่าไม้ - ความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าไม้ - ท่อก๊าซ ปตท. ป่าชุมชน ป่าชายเลน ไฟป่า และป่าพรุ

ทรัพยากรน้ำ ได้กล่าวถึง ปริมาณการใช้น้ำในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและการใช้อุปโภคบริโภคตามครัวเรือน สถานการณ์น้ำในปี 2540 - 2541 จะเกิดภาวะน้ำน้อย เนื่องจากปัญหาภัยแล้ง ปริมาณน้ำในเขื่อนต่าง ๆ ลดลง การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยร่วมกับกรมชลประทาน วางแผนการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ประชาชนได้รับผลกระทบน้อยที่สุด งดการใช้น้ำประปิ้ง งดการปลูกพืชฤดูแล้ง นอกจากนี้แม่น้ำสายหลักในประเทศอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม สาเหตุหลักมาจากน้ำเสียในชุมชน เกิดจากการปล่อยของเสียและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ จากโรงงานอุตสาหกรรม จากครัวเรือนในชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้บริเวณริมแม่น้ำ ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ ทางอากาศ มลพิษจากขยะและเกิดโรคร้ายไข้เจ็บขึ้น

ทรัพยากรสัตว์ป่า ได้กล่าวถึง ช้างป่ากรณีช้างป่าล้ม 1 เชือก ที่ป่าภูขบู่ การฆ่าช้างเพื่อเอางา ชาวบ้านนำช้างมาเร่ร่อนในเมืองจนได้รับอุบัติเหตุ , นก มีนกที่ใกล้สูญพันธุ์ เช่น นกกระเรียน นกยูง นกเงือก นกมลายู การลงนามในอนุสัญญาแรมซาร์เพื่อการอนุรักษ์นกที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำ การจัดกิจกรรมดูนกและเกิดหมู่บ้านรักษานกขึ้น , เสือ ได้มีแผนปฏิบัติการอนุรักษ์เสือโคร่งแห่งประเทศไทยขึ้น , ค่าง มีโครงการอนุรักษ์ค่างแว่น , กวาง การจัดตั้งศูนย์พัฒนาฟาร์ม กวางขึ้น , ชันโรง การส่งเสริมให้รู้จักชันโรง , ผีเสื้อดงทอง การเพาะเลี้ยงและอนุรักษ์ผีเสื้อดงทอง กระบือ การอนุรักษ์โค - กระบือไทย

ทรัพยากรสัตว์น้ำ ได้กล่าวถึง เต่าทะเล เต่าปูลู ปูแปง หอยหลอด ปลาบึก หอยมือเสือ และนาก โดยเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำดังกล่าว การเลี้ยงกุ้งกุลาดำแบบยั่งยืน งดการเลี้ยงกุ้งในพื้นที่ป่าชายเลน โดยคำนึงถึงระบบนิเวศให้มากที่สุด กิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ได้แก่ โครงการถิ่นธรรมชาติสู่ปะการัง วันดอกบัวบานที่อุทยานนกน้ำ วันรักษาสัตว์น้ำ และโครงการรู้ทะเลหรือโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลชายฝั่ง

ทรัพยากรพลังงาน ได้กล่าวถึงนโยบายส่งเสริมและการอนุรักษ์พลังงาน ได้แก่ โครงการรวมพลังหารสอง การจัดนิทรรศการและสัมมนาในหัวข้อ นโยบายประหยัดพลังงานกับอนาคตสิ่งแวดล้อมไทย โครงการสัมมนาประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกและเพิ่มพูนความรู้ ทักษะการอนุรักษ์พลังงาน สำหรับครู - อาจารย์ วิทยาลัยเทคนิคทั่วประเทศ การจัดอบรมการผลิตสื่อเกี่ยวกับเรื่องของการประหยัดพลังงาน โครงการห้องเรียนสีเขียว โครงการติดตั้งระบบเซลล์แสงอาทิตย์

บนหลังคาบ้าน โครงการส่งเสริมการใช้แท่งเชื้อเพลิงเขียว และการจัดทำโครงการส่งเสริมการผลิตก๊าซชีวภาพ จากมูลสัตว์ เพื่อเป็นพลังงานทดแทน

การท่องเที่ยว ได้กล่าวถึง ข้อดีของการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เน้นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศหรือที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งหมายถึง การท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง ทุกประเภท โดยไม่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาและชื่นชมเพลิดเพลินกับสภาพธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม บนพื้นฐานของการให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน การจัดการกิจกรรมสีเขียวสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

มลพิษสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวถึง มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง และมลพิษจากขยะมูลฝอย ซึ่งมีเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ดังนี้ มลพิษจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง มลพิษจากโรงงานโมหิน โรงงานแบตเตอรี่ โรงงานปูนซีเมนต์ โรงงานรีดเหล็กและเชื่อมเหล็กโรงงานน้ำตาล โรงงานกลั่นสุราและเหมืองตะกั่ว มลพิษจากไฟฟ้าอินโดนีเซีย มลพิษจากการเกิดไฟฟ้าจากการเผาป่า การหาของป่า มลพิษจากการเผากระดาษเงินกระดาษทอง มลพิษจากเรือโดยสาร มลพิษจากเตาเผาศพ ตลอดจนสารพิษจากยากำจัดศัตรูพืช นอกจากนี้ยังมีปัญหามลพิษจากขยะมูลฝอย ดังเช่น ปัญหาการจัดการขยะของเทศบาลนครเชียงใหม่ ปัญหาขยะจากโพนและปัญหาปริมาณสารอันตราย

ปรากฏการณ์เอลนีโญ ได้กล่าวว่า เป็นปรากฏการณ์วิปริตของธรรมชาติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของกระแสน้ำในมหาสมุทรแปซิฟิก ประมาณ 2 ครั้ง ในระยะเวลาทุก ๆ 10 ปี แต่แต่ละครั้งจะกินเวลานาน 12 - 18 เดือน อิทธิพลของเอลนีโญที่เห็นได้ชัดเจนคือ ทำให้เกิดความแห้งแล้งในบริเวณที่เคยมีฝนตกชุกและเกิดฝนตกชุกในบริเวณที่เคยแห้งแล้ง ผลกระทบที่เกิดขึ้นในประเทศไทยคือ ความร้อนและแห้งแล้ง ปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าปกติ ทำให้น้ำบาดาลมีปริมาณน้อย เป็นสาเหตุ ไปสู่ปัญหาการขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ เกิดความเสียหายในการเพาะปลูก และยังทำให้เกิดโรคระบาดต่าง ๆ ขึ้นด้วย ผลกระทบของปรากฏการณ์เอลนีโญ ที่เห็นได้ชัดที่สุดที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ เหตุการณ์ไฟฟ้าที่อินโดนีเซีย ซึ่งทำให้เกิดควันพิษแพร่กระจายไปยังประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน และภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อการเดินทางทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศอีกด้วย

ประชากร ได้กล่าวถึง การวางแผนครอบครัว เพื่อลดอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากร โดยการมุ่งเน้นให้คนไทยมีขนาดครอบครัวที่เหมาะสม เน้นการพัฒนาคนแบบองค์รวม เพื่อให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทุกด้าน อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ได้มีโครงการแผนความร่วมมือไทย – สหประชาชาติ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนแออัดให้มีการกินที่อยู่ดีขึ้น เน้นว่าสภาพแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญต่อสุขภาพของประชากร ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ 2540 – 2544 กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้คนพัฒนาสิ่งแวดล้อม คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและเกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

การจัดการสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวถึง หน่วยงาน องค์กรทั้งทางภาครัฐบาลและเอกชน เข้ามามีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ได้แก่ การจัดประชุมวิชาการการอบรมและสาธิตเทคโนโลยีเรื่อง ทิศทางการรีไซเคิลของประเทศไทย โครงการรณรงค์เพื่อลดมลพิษประเภทไขมันในน้ำทิ้งจากชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ การอบรมวิธีการติดตั้งถังดักไขมันในโรงเรียน เรือแคน่สุทธิที่มีความสามารถขจัดคราบน้ำมัน การกำจัดคราบน้ำมันโดยชีววิธี การเผยแพร่คู่มือ การจัดการสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม โครงการไบโอดีเซล การจัดสัมมนามาตรฐานสิ่งแวดล้อม ISO 14000 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย การจัดตั้งศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม การจัดนิทรรศการประมวลสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย โครงการสำรวจและศึกษาเพื่อจัดทำมาตรฐานเหตุรำคาญ ด้านกลิ่นพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม โครงการร่วมลดขยะบรรจุภัณฑ์กับดาวพิเศษ โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การจัดสัมมนาผู้นำท้องถิ่นภาคเหนือ โครงการศูนย์ฝึกอบรมเยาวชนนานาชาติ การติดตั้งก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โครงการรณรงค์แยกขยะรักษาสิ่งแวดล้อม โครงการระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองภูเก็ต การจัดนิทรรศการ เทศกาลธรรมชาติสิ่งแวดล้อม 2000 โครงการรักษาความสะอาดของบ้านเมือง การจัดกิจกรรมหน้าบ้านสะอาด การรณรงค์ให้มีการปลูกผักปลอดสารพิษ โดยใช้วิธีเกษตรแบบผสมผสาน โครงการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนการแก้ไขปัญหามลพิษ ได้แก่ โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ การบำบัดน้ำเสีย โดยใช้เครื่องกังหันน้ำชัยพัฒนา และการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การจัดอบรมเพิ่มประสบการณ์และเสริมความรู้ในการทำข่าวอุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อมในหัวข้อ ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาอุตสาหกรรม ในยุค 2000 การเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมโดยให้ผู้ที่ก่อให้เกิดมลพิษเป็นผู้จ่าย รัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการรักษาคุณภาพและสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้คน

ในชุมชนและท้องถิ่น การใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้กระทำความผิด ตลอดจนการให้รางวัลหน่วยงาน องค์กรในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและการรักษาสัตว์เลี้ยง

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้กล่าวถึง หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ได้จัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมขึ้น เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรดังกล่าวยังคงอยู่และมีใช้ได้นานตลอดไป ได้แก่ โครงการอนุรักษ์พลังงาน รวมพลังหารสอง โครงการอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดด้านสิ่งแวดล้อม โครงการรักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการร่วมใจพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โครงการปลูกป่า พิธีกรรมในการรักษาป่า พิธีบวชป่า โครงการรณรงค์รักษาความสะอาด โครงการรณรงค์เพื่อลดมลพิษทางอากาศ โครงการรณรงค์เพื่อลดมลพิษทางน้ำ โครงการจัดอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โครงการกระดาศเพื่อต้นไม้ โครงการเบิกฟ้าเวียงพิงค์สู่สิ่งแวดล้อมโลก 40 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์สองข้างทางสู่พระตำหนักภูผงิ้วนครราชสีมา โครงการยุวทูตโอเรียนทอลพริ้นเซส และโครงการจัดประกวดเรื่องสั้น สารคดี เพื่อการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบในการวิจัยเรื่อง “การประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย จากกฤตภาคในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดลำปาง” มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ปริมาณเนื้อหาทั้งหมดของสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทยที่ปรากฏในกฤตภาค ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดลำปาง ตั้งแต่เดือนมกราคม 2540 ถึงเดือนมิถุนายน 2541 มีจำนวนทั้งสิ้น 800 ชิ้น ประกอบด้วยหัวเรื่องทางด้านสิ่งแวดล้อมจำนวน 12 หัวเรื่อง ได้แก่ ทรัพยากรที่ดิน ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรสัตว์ป่า ทรัพยากรสัตว์น้ำ ทรัพยากรพลังงาน การท่องเที่ยว มลพิษสิ่งแวดล้อม เอลนิโน ประชากร การจัดการสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีปริมาณเนื้อหามากน้อยต่างกันคือ กฤตภาคทางด้านทรัพยากรป่าไม้มีมากเป็นอันดับที่ 1 จำนวน 217 ชิ้น รองลงมาได้แก่ ด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม จำนวน 140 ชิ้น ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 101 ชิ้น ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจำนวน 83 ชิ้น ด้านการท่องเที่ยวจำนวน 54 ชิ้น ด้านทรัพยากรสัตว์ป่า จำนวน 51 ชิ้น ด้านทรัพยากรน้ำ จำนวน 48 ชิ้น ด้านทรัพยากรพลังงานจำนวน 40 ชิ้น ด้านทรัพยากรสัตว์น้ำจำนวน 32 ชิ้น ด้านปรากฏการณ์เอลนิโนจำนวน 20 ชิ้น ด้านทรัพยากรที่ดิน จำนวน 9 ชิ้น และน้อยที่สุดคือ ด้านประชากร จำนวน 5 ชิ้น จะเห็นได้ว่า กฤตภาคทางด้านทรัพยากรป่าไม้ มีมากเป็นอันดับที่ 1 ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤมล ศรีสว่าง (2532 : 108) และมีกฤตภาคต่อเนื่องกันทุกเดือนทั้งนี้อาจเนื่อง

มาจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับทรัพยากรป่าไม้มาก เพราะป่าไม้มีความสำคัญยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต ทั้งทางตรงและทางอ้อมป่าไม้เป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัย 4 และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมอีกด้วย กอปรกับพื้นที่ป่าไม้ได้ลดลงอย่างรวดเร็วจากการบุกรุกและทำลายป่าไม้ ทำให้ทุกฝ่ายหันมาสนใจและให้ความสำคัญกับทรัพยากรป่าไม้ อีกทั้งเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ที่จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน หรือ สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมาก มีผลต่อการนำข้อมูลมาจัดทำกฤตภาค เพื่อเผยแพร่ให้ผู้ให้บริการห้องสมุดได้รับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น กรณีป่าไม้ - ท่อก๊าซปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เป็นโครงการวางท่อก๊าซจากแหล่ง ยาดานา สหภาพพม่า มายังประเทศไทย โดยมีการวางท่อก๊าซต่อจากเขตพม่าที่บ้าน อีตอง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ต่อไปยังโรงไฟฟ้าราชบุรี รวมระยะทางประมาณ 700 กิโลเมตร กำหนดแล้วเสร็จภายใน วันที่ 1 กรกฎาคม 2541 ตั้งแต่เริ่มก่อสร้างโครงการ ก็ถูกต่อต้านจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ด้วยเหตุผลคือ ประเด็นแรก กรณีละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า ประเด็นที่สอง การวางแนวท่อก๊าซ ได้พาดผ่านพื้นที่ป่าอนุรักษ์และป่าลุ่มน้ำชั้น 1A ประมาณ 26 กิโลเมตร ซึ่งป่าผืนนี้มีบริเวณติดต่อกับเขตรักษาพันธุ์รักษาป่าทุ่งใหญ่นเรศวร อุทยานแห่งชาติ เขาแหลมและอุทยานแห่งชาติไทรโยค พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร หล่อเลี้ยงชีวิตคน และสัตว์ของจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดใกล้เคียง อีกทั้งยังต้องตัดไม้จำนวนมาก เป็นการบุกรุกที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหายาก ส่งผลกระทบต่อสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่ใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ ก้างควากิติ ปูราชินี ซึ่งเป็นสัตว์ที่พบเพียงแห่งเดียวในโลก และช้างป่าที่มีชุกชุมมากในบริเวณแนวท่อก๊าซ ซึ่งสัตว์ดังกล่าว เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของระบบนิเวศ ได้เป็นอย่างดี จากกระแสเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้สื่อหนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับนำเสนอเหตุการณ์ ป่าไม้ - ท่อก๊าซปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย โดยละเอียดและติดต่อกันเป็นหลายวัน และทีมงานห้องสมุดสามารถนำข้อมูลดังกล่าว มาจัดทำกฤตภาค ได้อย่างต่อเนื่อง

กฤตภาคทางด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมมีมากรองลงมาเป็นอันดับที่ 2 จำนวน 140 ชิ้น ทั้งนี้เนื่องจากเหตุการณ์หรือ เรื่องราว ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะมลพิษสิ่งแวดล้อมได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และสร้างความเสียหายต่อชีวิตตลอดจนทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมาก เช่นกัน มีผลต่อการนำข้อมูลมาจัดทำกฤตภาค เพื่อเผยแพร่ผู้ให้บริการห้องสมุด ได้รับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น กรณีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ปล่องก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เมื่อเดือนตุลาคม 2535 ทำให้เกิดผลกระทบต่อสัตว์เลี้ยง พืชผลทางการเกษตร และสุขภาพอนามัยของประชาชน ที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง ทำให้เจ็บป่วยและบางคนเสียชีวิตและกรณีโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

จังหวัดระยอง ได้ปล่อยสารพิษกระจายไปยังพื้นที่ใกล้เคียง ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2540 ส่งผลให้ครู – นักเรียน ประชาชนในนิคม อุตสาหกรรมมาตาพุด จำนวน 27,466 คน ได้รับผลกระทบทางด้านสุขภาพอนามัย คือ มีอาการปวดศีรษะ โพรงจมูกอักเสบ เจ็บคอ แสบจมูกและปวดท้อง จากกระแสเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้สื่อหนังสือพิมพ์ นำเสนอเหตุการณ์ด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และทางงานห้องสมุดได้นำข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำกฤตภาคได้ต่อเนื่อง เช่นกัน นอกจากนี้การวิจัยพบว่า ปริมาณเนื้อหา กฤตภาคทางด้านประชากรมีน้อยที่สุดเพียง 5 ชิ้นเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องจาก สื่อหนังสือพิมพ์ไม่ได้เสนอเนื้อหาประชากรอย่างต่อเนื่อง และเนื้อหาดังกล่าว ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างรุนแรง กฤตภาคทางด้านประชากรจึงมีน้อยกว่ากฤตภาคทางด้านอื่น ๆ ซึ่งผลการวิจัยนี้ ขัดแย้งกับผลการศึกษาของนฤมล ศรีสว่าง (2532 : 108) ซึ่งพบว่ามี การนำเสนอเนื้อหาทรัพยากรมนุษย์มากเป็นอันดับที่ 2

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย จากกฤตภาค ในหัวข้ออื่น ๆ แล้วพบว่า การจัดทำกฤตภาค จะทำเฉพาะช่วงที่มีเหตุการณ์ เรื่องราว หรือข้อมูลที่สำคัญ เป็นประโยชน์และมีคุณค่าทางการศึกษาเท่านั้น โดยดูจากแนวโน้ม ความสนใจของประชาชนในเรื่องราวต่าง ๆ ของแต่ละยุค โดยเฉพาะสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นจำนวนมาก มีผลต่อการนำข้อมูลมาจัดทำกฤตภาค เช่น กรณีกฤตภาคทางด้านทรัพยากรน้ำ ส่วนใหญ่ได้กล่าวถึง สถานการณ์น้ำในปี 2540 – 2541 ที่จะเกิดภาวะการขาดแคลนน้ำเนื่องจากปริมาณน้ำฝนในช่วงปี 2540 มีปริมาณต่ำกว่าปกติทั่วทุกภาคของประเทศ น้ำในอ่างเก็บน้ำของเขื่อนต่าง ๆ ว่ามีปริมาณน้ำสะสมน้อยกว่าปีที่แล้ว เริ่มก่อตัวตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2541 และได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนหลายจังหวัดเริ่มประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ทำให้กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต้องมีการวางแผนการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากภัยแล้งน้อยที่สุด โดยขอความร่วมมือจากประชาชนในการใช้น้ำอย่างประหยัด และมีมาตรการต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มเติม มาตรการลดความต้องการใช้น้ำ และมาตรการเชิงอนุรักษ์ควบคู่กันไป ได้แก่ มาตรการปลูกพืชฤดูแล้งที่ไม่จำเป็น และงดการทำนาปรังในพื้นที่ประกาศของกรมชลประทาน เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งและเพื่อให้ประชาชนมีน้ำใช้ตลอดปี ซึ่งปัญหาภัยแล้งนี้คาดว่า เกิดจากอิทธิพลของเอลนีโญ

กฤตภาคทางปรากฏการณ์เอลนีโญเช่นกัน ได้มีการเสนอข้อมูลดังกล่าว ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2540 ถึงเดือน เมษายน 2541 ซึ่งอิทธิพลของเอลนีโญที่เห็นได้ชัดเจนคือ จะทำให้เกิดความแห้งแล้งขึ้นในประเทศไทย จะเห็นได้จากสถานการณ์ภัยแล้ง ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และส่งผลกระทบต่อการปลูกไม้ผลที่ต้องการอากาศหนาวอย่างต่อเนื่อง ปรากฏการณ์เอลนีโญทำให้เกิดโรคระบาดต่าง ๆ เพราะผลจากอากาศร้อนขึ้นและความชื้นสูงขึ้น ทำให้ยุงหรือแมลงวันที่เป็นพาหะนำโรคแพร่พันธุ์ได้เป็นอย่างดีและผลกระทบต่อที่เห็นได้ชัดที่สุด ของปรากฏการณ์เอลนีโญ คือ เหตุการณ์ไฟป่าที่อินโดนีเซีย ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อประเทศใกล้เคียง เช่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน และจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นผลเสียอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ทำให้เป็นโรคทางเดินหายใจ นอกจากนี้ยังเกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการท่องเที่ยว ทำให้เกิดทัศนวิสัยที่ไม่ดีในด้านการคมนาคม ทั้งทางอากาศ ทางเรือ และทางบก

กฤตภาคทางด้าน ไฟป่า ซึ่งเกิดขึ้นในประเทศไทย หลายพื้นที่ เช่น ไฟป่าห้วยขาแข้ง เขาใหญ่ ดอยตุง ดอยอินทนนท์ และไฟไหม้ป่าพรุโต๊ะแดง ที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากน้ำมือของมนุษย์ที่จุดขึ้น เช่นเดียวกับไฟป่าที่อินโดนีเซีย กอรปกับปรากฏการณ์เอลนีโญได้นำความแห้งที่รุนแรงมากกว่าทุกปีที่ผ่านมา ทำให้ไฟเกิดการลุกลามอย่างรวดเร็ว กินพื้นที่ป่าเรื่อย ๆ และไฟไหม้ติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอันมาก

นอกจากนี้ บทความจากกฤตภาค ยังได้เน้นปัญหาปัจจุบันมากเป็นพิเศษ และเพื่อความสอดคล้องตามกระแสในยุคปัจจุบันด้วย เช่น การที่รัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาคุณภาพและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและท้องถิ่น องค์กรเอกชนและองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจากตัวอย่างที่กระทรวงอุตสาหกรรม ได้จัดสัมมนาผู้นำท้องถิ่น กล่าวถึงการทำอุตสาหกรรมอย่างไร ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยการให้ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหามากที่สุด และให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกฤตภาคด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น มีการนำมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14000 เข้ามาใช้เพื่อให้ประชาชนหันมาสนใจ เรื่องสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น ตลอดจนการนำหลักการผู้ก่อมลภาวะเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) มาใช้ หมายถึง ผู้ที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมมากต้องเสียภาษีมาก ทำให้เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมลดพฤติกรรมการปล่อยของเสียลงได้ การณรงค์การใช้เทคโนโลยีสีเขียว (Clean Technology) เพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากรทั้งวัตถุดิบและพลังงาน ซึ่งถือว่าเป็นการลดของเสียและสารพิษอันตรายที่จะปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการณรงค์การประหยัด

พลังงาน “โครงการรวมพลังหารสอง” , “โครงการห้องเรียนสีเขียว” เพื่อให้มีการใช้พลังงานอย่าง
 ชาญฉลาด คิดก่อนใช้และใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนต่อไป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ข้อมูลสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทยจากกฤตภาคในแต่ละหัวเรื่อง
 จึงมีความแตกต่างกัน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ว่า จะส่งผลกระทบต่อความ
 เป็นอยู่ของประชาชนมากน้อยเท่าไร และจะกินเวลานานเท่าใดที่เกิดเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์
 นั้น ๆ

นอกจากนี้ เหตุผลหรือปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณเนื้อหา กฤตภาคมีความมากน้อย
 แตกต่างกันไป อาจเนื่องมาจาก

1. ห้องสมุดเกือบทุกแห่ง ใช้หลักเกณฑ์การคัดเลือกกฤตภาค คือ ให้ข้อเท็จจริงที่เป็น
 ประโยชน์ในการอ้างอิง และเนื้อหา กฤตภาคต้องตรงตามหลักสูตรที่มีการเรียนการสอนในสถาบัน
 นั้น ๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคลำปางและสถาบันวิจัยวิทยาลัยโยนก เท่านั้น

2. ห้องสมุดมีข้อจำกัด ในเรื่องการขาดแคลนบุคลากร ทำให้ไม่มีผู้รับผิดชอบงาน
 กฤตภาคโดยตรง บุคลากรในงานห้องสมุด มีจำนวนน้อย เพียง 2 – 3 คนเท่านั้น

3. ห้องสมุด ไม่มีการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานกฤตภาคโดยเฉพาะ ถือว่า
 กฤตภาค เป็นเพียงงานเสริมของห้องสมุดเท่านั้น เพราะบรรณารักษ์มีงานต้องทำหลายหน้าที่ทั้งงาน
 ห้องสมุดและงานสอน โดยส่วนใหญ่แล้ว จะจัดทำเท่าที่มีเวลาว่าง หรือช่วงปิดภาคเรียนเท่านั้น

4. ห้องสมุดมีระยะเวลาและปริมาณการจัดทำกฤตภาคไม่แน่นอน บรรณารักษ์จะจัด
 ทำกฤตภาคต่อเมื่อมีเวลาว่าง จากงานอื่นและบางครั้งจะทำเฉพาะช่วงที่มีเหตุการณ์หรือข้อมูลที่
 สำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนจำนวนมาก เช่น กรณีป่าไม้ – ท่อก๊าซ
 ปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ปรากฏการณ์เอลนีโนและไฟป่า เป็นต้น

5. บรรณารักษ์ มีส่วนสำคัญในการจัดทำกฤตภาค ซึ่งขึ้นอยู่กับทัศนคติของตัว
 บรรณารักษ์เองว่า ได้ตระหนักถึงความสำคัญของบทความที่จะนำมาจัดทำกฤตภาคนั้น ๆ มากน้อย
 เพียงใด

6. ปัญหาและอุปสรรคด้านความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของบรรณารักษ์ มีผลในการนำ
 บทความนั้น ๆ มาจัดทำกฤตภาค

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า กฤตภาคเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีคุณค่า ควรแก่การศึกษา เพราะ กฤตภาคจะเป็นแหล่งรวบรวมเรื่องราว และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฤตภาคทางด้านสิ่งแวดล้อม เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคน ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจเพื่อทุกชีวิตบนผืนโลก เพราะสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นในที่หนึ่งทีใด ย่อมส่งผลกระทบต่อที่อื่นได้ในโลกใบเดียวกันและในฐานะที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่อง ประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย จากกฤตภาคทำให้ทราบสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทยในรอบปีที่ผ่านมาว่ามีสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ๆ อะไรบ้างและแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างไร ในฐานะนักสิ่งแวดล้อมควรจัดการหรือป้องกันสถานการณ์สิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ได้อย่างไร นอกจากนี้ในฐานะที่ผู้วิจัยทำหน้าที่บรรณารักษ์ สามารถทำการสืบค้นข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดได้ อีกทั้งเป็นข้อมูลสำหรับครู – อาจารย์ และนักศึกษา สามารถใช้กฤตภาคเป็นเอกสารอ้างอิงได้ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป

จากผลสรุปการวิจัย เรื่อง การประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทยจาก กฤตภาคในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. จากการที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเพียง 2 แห่งเท่านั้นทำให้พบว่า ขาดความหลากหลายของข้อมูล ดังนั้น หากจะมีการวิจัยในทำนองนี้อีกในอนาคต ควรมีการสำรวจแหล่งข้อมูลที่ต้องการให้แน่ชัดก่อน ที่จะทำการเก็บข้อมูลจริง
2. สถานศึกษา ควรเพิ่มบุคลากรในงานห้องสมุด และมีการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานกฤตภาค โดยมีผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะ
3. บรรณารักษ์ห้องสมุด ควรมีการจัดทำกฤตภาคทางด้านสิ่งแวดล้อมในแต่ละหัวเรื่องอย่างสม่ำเสมอ หรือมีความต่อเนื่องกันเป็นประจำ เพื่อจะได้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการใช้กฤตภาคเป็นสื่อหรือเอกสารอ้างอิงได้
4. ห้องสมุดสถาบันการศึกษาทุกแห่ง ควรจัดทำกฤตภาคที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ นักเรียน ครู – อาจารย์ และผู้ที่สนใจได้ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งพิมพ์อื่น เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคน
5. สถานศึกษา ควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น โดยการนำกฤตภาคมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา เช่น จัดป้ายนิทรรศการ จัดทำบรรณานุกรมกฤตภาคตามหัวเรื่อง
6. บรรณารักษ์ห้องสมุด ควรมีการเผยแพร่กฤตภาคทางด้านสิ่งแวดล้อม ให้แก่ครู – อาจารย์ และนักศึกษา เพื่อใช้เป็นสื่อสำหรับค้นคว้าเพิ่มเติมหรือเป็นสื่อการเรียนการสอนได้

7. ครูผู้สอนเนื้อหาทางด้านสิ่งแวดล้อม สามารถใช้กฤตภาคเป็นสื่อการสอนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากกฤตภาคจะเป็นแหล่งรวบรวมให้ทราบแนวโน้มของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่สำคัญต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย จากกฤตภาคในห้องสมุดสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เช่น ห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ภายในเขตการศึกษา หรือห้องสมุดสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ภายในจังหวัด เพื่อจะได้ข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง และละเอียดยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง การประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย จากกฤตภาค ที่ได้จากสิ่งพิมพ์อื่นที่ไม่ใช่หนังสือพิมพ์ เช่น กฤตภาคจากวารสาร เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น และอาจนำมาศึกษาเปรียบเทียบการเสนอเนื้อหาระหว่างสิ่งพิมพ์ด้วยกันได้

3. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมจากกฤตภาค เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป